

REMISSYTTRANDE

Datum
2026-06-01

Dnr
2026/2620

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.l2@regeringskansliet.se

Betänkandet Återkallelse av svenskt medborgarskap (SOU 2026:21) (Departementets diarienummer Ju2026/00665)

Inledning

Justitiekanslern ska vaka över tryck- och yttrandefriheten samt värna integriteten och rättssäkerheten i den offentliga verksamheten. I Justitiekanslerns uppdrag ingår även att bevaka statens rätt och att medverka till att rättstillämpningen är effektiv och av hög kvalitet.

En återkallelse av ett svenskt medborgarskap är en mycket ingripande åtgärd för den enskilde och det ställer höga krav på rättssäkerhet. Utredningens bedömningar avseende lagstiftningens ikraftträdande, rätt till muntlig handläggning och offentligt biträde är i linje med detta. Justitiekanslern har dock utifrån kraven på förutsägbarhet och tydlighet vissa synpunkter på förslaget som framgår nedan.

Återkallelse av medborgarskap på grund av allvarlig brottslighet

Utredningen har tagit fram två alternativa förslag på en bestämmelse i lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap som reglerar möjligheten att återkalla ett medborgarskap på grund av allvarlig brottslighet (14 b §).

Vad gäller alternativet som utgår från 2023 års fri- och rättighetskommittés förslag avseende *brott som allvarligt hotar Sveriges säkerhet eller brott som omfattas av Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion* konstaterar Justitiekanslern att den kritik som tidigare framförts i remissförfarandet mot bristande tydlighet kring begreppet brott som allvarligt hotar rikets säkerhet har beaktats av utredningen. Justitiekanslern instämmer i bedömningen att det utifrån kraven på tydlighet och förutsägbarhet är lämpligt att använda en brottskatalog för att avgränsa vilka brott som omfattas av bestämmelsen.

Det föreslagna kravet på brottets straffskala för att avgöra om brottet även allvarligt hotar Sveriges säkerhet innebär dock att även brottslighet med låga straffvärden omfattas av bestämmelsen. Som även utredningen berör kan det på goda grunder hävdas att en person som begått ett brott med ett straffvärde om sex månader inte kan anses ha begått ett brott som allvarligt hotar Sveriges säkerhet enbart för att brottstypen har en straffskala som

föreskriver fängelse i fyra år eller mer. Som bestämmelsen nu är utformad blir ett lågt straffvärde en omständighet att beakta först vid den proportionalitetsbedömning som ska göras.

Det bör övervägas närmare om det utöver den föreslagna straffskalan även bör införas ett krav på exempelvis ett visst lägsta straffvärde eller minimistraff för att tydliggöra avgränsningen att det endast är brott som allvarligt hotar Sveriges säkerhet som kan ligga till grund för en återkallelse av medborgarskapet. Åtminstone bör det i författningskommentaren tydliggöras att brott med vissa lägre straffvärden medför att en återkallelse av medborgarskapet i regel inte kan anses proportionerligt. I övrigt har inte Justitiekanslern några synpunkter på detta alternativ.

Det andra alternativet utgår från uttrycket *brottslighet som allvarligt skadar statens vitala intressen* och omfattar under vissa förutsättningar brottslighet som begåtts inom ramen för ett kriminellt nätverk. Utredningen har bedömt att det är tveksamt om en sådan reglering är förenlig med Sveriges åtaganden enligt medborgarskapskonventionen och konventionen om begränsning av statslöshet. Justitiekanslern instämmer i den bedömningen. Det kan ifrågasättas om förslaget att en så brett angiven brottslighet ska omfattas av begreppet är förenligt med nämnda konventioner. Justitiekanslern ifrågasätter inte bedömningen att brott i kriminella nätverk är ett stort samhällsproblem. Att det dock skulle bli fråga om brottslighet av sådan dignitet som allvarligt skulle hota statens vitala intresse att upprätthålla sitt våldsmonopol framstår dock som en alltför långtgående slutsats annat än i helt atypiska situationer, även med beaktande av samhällsutvecklingen sedan konventionerna kom till.

Förslaget har även brister utifrån kraven på tydlighet och förutsägbarhet avseende hur begreppen ”brott som begåtts inom ett kriminellt nätverk” och ”statens vitala intressen” ska bedömas. Vad som är brott som begåtts inom ett kriminellt nätverk saknar en allmänt vedertagen definition och begreppen är oprecisa. Detta riskerar att leda till olika tolkningar och en oförutsägbar rättstillämpning.

Bedömningen av om viss brottslighet har begåtts inom ramen för ett kriminellt nätverk bör enligt förslaget göras genom en helhetsbedömning av vad som framgår av brottmålsdomen. Utredningen poängterar också att det måste vara domstolen som tagit ställning till detta och att det inte räcker med att det görs gällande av åklagaren i gärningsbeskrivningen eller sakframställningen (se avsnitt 11.4.2 s. 299). Justitiekanslern delar den bedömningen. Samtidigt föreslås att Migrationsverket ska få möjlighet att inhämta kompletterande uppgifter från andra myndigheter för att avgöra bland annat om brottsligheten är av sådan systemhotande karaktär att den allvarligt skadar Sveriges vitala intressen (se avsnitt 12.4.2). Som exempel anges att det kan finnas behov att inhämta information från Polismyndigheten i fråga om vilken roll eller vilket inflytande den dömda har i ett visst kriminellt nätverk. Justitiekanslern anser att det finns en stor risk att bedömningen om det är ett brott som begåtts inom ramen för ett kriminellt nätverk kommer att påverkas av den information som då kommer

fram. Med hänsyn till de skilda beviskrav och rättssäkerhetsgarantier som gäller vid en brottmålsprocess respektive Migrationsverkets prövning framstår den föreslagna ordningen inte som invändningsfri.

Mot denna bakgrund avstyrker Justitiekanslern det alternativa förslaget om återkallelse av medborgarskap på grund av brott som allvarligt hotar Sveriges vitala intressen i dess nuvarande utformning.

Om regeringen går vidare med detta alternativ bör begreppen ”brott som begåtts inom ett kriminellt nätverk” och ”allvarligt skadar Sveriges vitala intressen” tydliggöras och gränsdragningen bör klargöras. Vidare är det av stor vikt att det är tydligt vilket underlag som Migrationsverket ska beakta vid prövningen av olika rekvisit. Vägledning för hur denna bedömning bör göras och vilka begränsningar som finns bör också framgå av författningskommentaren till bestämmelsen.

Övrigt

Det framgår av utredningen att det inte är möjligt att i detta skede av lagstiftningsarbetet klargöra vilka uppgifter som blir aktuella att inhämta och pröva i ärende om återkallelse av medborgarskap. Det medför enligt utredningen att den föreslagna regleringen om informationsutbyte inte ska begränsas till en viss typ av uppgifter. Justitiekanslern konstaterar mot bakgrund av detta att den aktuella bedömningen av om personuppgiftsbehandlingen är förenlig med EU:s dataskyddsförordning inte blir fullständig. En fortsatt analys av personuppgiftsbehandlingen bör ske under det kommande lagstiftningsarbetet.

I den föreslagna bestämmelsen 14 c §, som reglerar under vilka förutsättningar ett barn kan fråntas sitt svenska medborgarskap när en förälders svenska medborgarskap återkallas, framgår det att barnets bästa alltid ska beaktas vid beslut om återkallelse. Justitiekanslern anser att det bör övervägas om det inte även här ska framgå att en proportionalitetsbedömning måste göras (jfr alternativen avseende 14 b §).

Justitiekanslern har inga synpunkter på förslaget i övrigt.

Ärendet har föredragits av kanslerjuristen Camilla Thor. I ärendets beredning har även byråchefen Anna Falk deltagit.

Thomas Bull